

מד. פעמים שמרן בשלחן ערוך השמיט מה שכתב בבית-יוסף דברי איזה פוסק אף על פי שהוא סובר כן לדינא, והשמיט דבריו מפני ג' טעמים, או מפני שהדין פשוט בעיניו, או מפני שהוא מציאות רחוקה, או מפני שהוא נכלל ונלמד מעיקר הדין שנפסק בשלחן ערוך. (מה)

מה. ואמנם פעמים שמרן מביא דין בבית-יוסף והשמיטו בשלחן ערוך, ויש לומר שמרן חזר בו, מפני שראה לפוסקים אחרים החולקים על דין זה, אך אין זה מוכרח, דפעמים שגם בזה השמיט הדין בשלחן ערוך משום שהדבר היה פשוט בעיניו. ויש לדון בכל מקרה לגופו, וכשיש הסתברות מוכיחה. (מה)

תאריך: 29/08/2018

מילתא, ומאן דעבד כמר עבד ומאן דעבד כמר עבד. ע"ש. וראה באורך בשו"ת יביע אומר חלק ו' (חח"מ סימן ב) שכן כתבו כמה אחרונים. ולכן בשעת הדחק כהאי גוונא המיקל יש לו על מה שיסמוך. מפני שאין כאן הכרעה ברורה, וכדעת האחרונים הנ"ל. וכמבואר כל זה בשו"ת יביע אומר חלק ז' (חלק אה"ע סימן יג אות ב).

מכמה מקומות בש"ע וכו'. ונ"ל שהעיקר בדעת מרן דהוי ספיקא דדינא. ע"כ. וכן כתב בשו"ת דברי יוסף בירדוגו (דף שלא סע"ב) לענין שאין להוציא מן המוחזק, שיכול לומר קים לי כדעת יש אומרים קמא. ע"ש. וכן כתב בשו"ת גנת ורדים (חלק חושן משפט כלל א סימן ב), שכאשר פוסק מרן בשלחן ערוך בלשון יש אומרים ויש אומרים כוונתו דלא מיכרעא

פעמים שמרן השמיט בש"ע מה שכתב בבית-יוסף דברי איזה פוסק אף שסובר כן לדינא

מבואר שרק האנשים קיבלוה כחובה, ולא הנשים], ומשום הכי השמיט דין זה בשלחן ערוך. ועיין למרן החיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סימן כט ד"ה ואני) שכתב, הדינים המיוחדים זימנין דהוא ז"ל משמיט מהם, ונראה דזה דבר השמיטה, תחת שלוש, או שהדין ההוא אף שהוא מוסכם הוא מציאות רחוקה, או שהוא פשוט, או שהוא כלול ונלמד מעיקר הדין שכבר נכתב בשלחן ערוך. ועיין עוד בספר ארץ חיים סתהון (בכללים כלל יז). ובשו"ת יביע אומר חלק ד' (חלק יורה דעה סימן כג אות ו), וחלק ו' (חלק אורח חיים סימן כד אות ב), ובחלק ה' (עמוד קלו), ובחלק ח' (חלק אבן העזר סימן יב אות ו').

(מה) כן כתב בכיו"ב בשדי חמד (כללי הפוסקים סימן יג אות ה) מפי סופרים ומפי ספרים. וראה בהערה דלהלן. ובאמת שמצינו בכמה דוכתי שמרן השמיט דין בשלחן ערוך, למרות שדין זה הובא בכמה ראשונים, וכנראה שהוא מפני שדבר זה אינו מצוי כל כך, וכגון באשה שהתפללה ערבית מבעוד יום, אם יכולה לעשות הפסק בטהרה, ודין זה מבואר בתרומת הדשן ועוד פוסקים. וכנראה מפני שלדעת מרן חיוב תפלה הוא מן התורה, ולכן אין הנשים חייבות להתפלל אלא תפלה אחת ביום, וכיון דתפלת ערבית רשות, ורק קיבלוה כחובה, לכן לא מצוי כל כך שהנשים יתפללו ערבית, [ובפרט שבמשנה ברורה

כשמרן מביא דין בב"י והשמיטו בש"ע, ומצאנו פוסקים החולקים, פעמים י"ל שמרן חזר בו

וכן הוא בשו"ת חיים שאל (דף ג"ן), והביא דבריו הרב ויקרא אברהם (דף ק"כ אות ע"ז). ואמנם בברכי יוסף (אור"ח סימן ש"ב אות ד') נראה קצת שסובר דהוי חזרה, וכתב שם, דלא מצא כלל ברור על דבר השמיטה. ע"ש. ומכל מקום כתב בשדי חמד חלק ו' (כללי הפוסקים סימן יג) שדבריו שביוסף אומץ נכונים

(מה) מרן החיד"א במחזיק ברכה יורה דעה (סימן מז סק"ד) בד"ה ואחשבה, כתב, דזמנין דמרן הבית יוסף רוח על פניו יהלך בחיבור השלחן ערוך, וחזר בו ממה שכתב בבית יוסף בראותו כמה פוסקים שכתבו להיפך. והדר הוא לכל חסידיו. ע"כ. וכן כתב בספרו שו"ת יוסף אומץ (הנ"ל בהערה הקדומת). ע"ש.

(שיכולים לברך על ההפטרה במקום שהס"ת פסול), כבר מצאנו כמה וכמה דינים שהובאו בב"י, ולא הובאו בשו"ע, והם הלכה כמ"ש הרב יד אהרן (סימן שב) ע"ש. ומתבאר מזה שאכן כך דעת מרן בפשטות אף על פי שלא הזכיר מכל הנ"ל בש"ע. וציין ביביע אומר שם, שכן כתב גם הר"ר גבריאל איספראנסה שהובא ביוסף אומץ (סימן כט דכ"ד רע"א) ובמחבר"ר יו"ד (סימן פד סוס"ק ו'). וגם בשו"ת בית דינו של שלמה (חלק יורה דעה סימן יב ד"פ רעד) כתב, שכיון שמרן הב"י הביא דברי הריב"ש, ש"מ שכן הלכה. ואף על פי שלא הביא דבריו בשלחן ערוך. וע"ע בשו"ת ויוסף אברהם (סימן כג דף קלט ע"א). ע"ש.

אלא שביביע אומר חלק ט' (סימן לה אות ד') כתב בענין תיבה שיש בה זבובים אם מותר לסוגרה בשבת או לאו, שהביא ד' הב"י (סימן שטז) בשם המרדכי והתרומה שאסור, ובשו"ע השמיט לה, וציין שה"ט שהשמיט, משום דס"ל שפסיק רישיה בדרבנן ולא ניחא ליה, שרי, וכ"ד תרה"ד, ושכ"כ עולת שבת (סימן שטז סקה). וכ"כ הזכור ליצחק הררי (סימן פו דקכ סע"א) שנראה שמרן הש"ע הדר הוא לכל חסידיו ממש"כ בב"י לחוש לבעל התרומה והמרדכי, ולכן השמיט ד"ז מהש"ע, דס"ל שפ"ר בדרבנן מותר, וכ"ד תרה"ד וכו'. ע"ש. והעיר ע"ז ביביע אומר, שיותר היה להם לזכור יצחק הררי והעו"ש לומר, דהיינו טעמא שמרן השמיט דינו של הבעה"ת והמרדכי מהשלחן ערוך, משום דהוה ליה פסיק רישיה דלא ניחא ליה בדרבנן, ומשום הכי אין לאסור לסגור תיבה בשבת. כיעו"ש. ולכאורה חזינן שהזכור ליצחק גופיה סותר עצמו ממה שכתב בסימן מט הנ"ל למש"כ בסימן פו. ועוד קשה לכאורה [אחמה"ר] שביביע אומר מקיים להני מילי, שסותרים עצמם. ודו"ק היטב.

ויש ליישב, שאין זה כלל מוכח דבכל מקום שהשמיט מה שכתב בבית יוסף היינו משום דלא סבירא ליה הכי, דפעמים והשמיט הדין משום שהיה פשוט בעיניו, ופעמים חזר בו בצירוף טעם אחר, וכגון לענין פסיק רישיה בסגירת תיבה שיש בה זבובים, דכיון דהאי מילתא מידי דרבנן, שפיר סבירא ליה למרן להקל. ויתכן דלענין היתר סמך על מה שכתב בבית יוסף, אבל איסור בעי לאשמוענין. [דנודע, דפסיק רישיה דלא ניחא ליה בשבת, אינו

בטעמם וראויים אליו, ונמשכו אחריו כל ישרי לב מרבנן בתראי ז"ל. ועיין במחזיק ברכה (יורה דעה סימן ד"ף אות ו'), רמזו הרב תפארת אדם (דף קפ"ב ע"ד אות ט'), ועיין להרבנים משק ביתי (בכללי מרן דף י"ז ע"ב), ובצפיחת בדבש (דף קס"ח ע"ב), ובמנחת זכרון (דף צ"ה אות כ"א), ובנשמת כל חי חלק ב' (סימן י"ז דף מ"ט ע"ד ד"ה גם) ובחקקי לב חלק א' (דף מ"א פ"א) ובחיים ושלום ח"א (דף ס"ב) ובחקת החיים (דף ס"ז ע"ג), ורמזם בספר כל החיים (כלל כ' אות מ"ה). ואסברא לן שם, דאם בבית יוסף תמה ובשלחן ערוך השמיטה, יש לתלות דמפני זה הוא דהשמיטה. ועיין להרב פתח הדביר חלק ג' (דף רס"ב ע"ג) ובכפי אהרן (דף קי"ט ע"א). ובחכמה ומוסר (דף ק"ע אות ס"ד) כתב, דסומך מרן בשלחן ערוך על מה שכתב בבית יוסף ולכן משמיט. ע"ש. ואין נראה לומר כן, אלא היכא דסומך על מה שכתב בשלחן ערוך עצמו בדין אחר. וע"ש עוד (דף קע"ב אות צ"ט) שמצינו כמה חידושי דינים שהביא בבית יוסף והשמיטם בשלחן ערוך, כי על הרוב אין דרכו להעתיק אלא מה שמפורש בהרמב"ם ובטור וכו'. ועיין בקונטרס פאת השדה, (בחלק אסיפת דינים, במערכת חבילות אות כ"ג). והרב מעשה אברהם (בחלק יורה דעה סימן נ"א דף קי"ב) הביא תורף דברי מרן החיד"א שבברכי יוסף (סימן ש"ב) וכתב, דכיון דאיכא פלוגתא ומרגלא בפום רבנן דמדהשמיט בשלחן ערוך לא סבירא ליה הכי, וכן דעת הרב חיד"א, הכי נקטינן.

וכיוצא בזה כתב בשו"ת ויוסף אברהם (סימן כג דף קלט ע"ב), שאם מרן השמיט בשלחן ערוך איזה דין שהובא בבית יוסף בשם כמה פוסקים, ויש פוסקים חולקים שלא הובאו בבית יוסף, אמרינן שמרן ראה אחר כך כשחיבר השלחן ערוך דברי הפוסקים החולקים, ולכן חזר בו ממה שכתב בבית יוסף, ועל כן השמיטו מחיבור השלחן ערוך. ע"ש. וכמבואר כל זה בשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק או"ח סימן לט אות ד, וסימן כז אות ב), וחלק ו' (חלק או"ח סימן טז אות ג), ובשו"ת יחווה דעת חלק ב' (סימן מו), ובשו"ת חזון עובדיה ח"א (עמ' שסח ועמ' תתפא).

ולכאורה יש להעיר דהנה בשו"ת יביע אומר ח"ט חלק אורח חיים (סימן רט אות א', עמ' מו) הביא בשם הרב זכור ליצחק הררי (סימן מט דף קיט ע"ג) שכתב, ואף על פי שמרן לא הביא דין זה בש"ע

מו. הרבה דינים כתב מרן בשלחן ערוך ולא נמצא להם זכר ורמז כלל בבית יוסף, לפי שאחר שחיבר מרן ספר הבית יוסף ראה איזה סברא בספרים וכתבה בש"ע. (מו)

מז. פעמים שמרן בבית יוסף כתב להתיר רק בהפסד מרובה או בערב שבת ולצורך אורחים, ובשלחן ערוך ^{29/08/2018} סתם דבריו להתיר, וזאת משום שחזר בו ממה שהסיק בבית יוסף, ודעתו להתיר בסתם, גם בהפסד מועט, וכדומה. (מז)

התוס' שם, דאף פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לרבי שמעון, בין במלאכות שבת בין בשאר איסורין, אלא שבמלאכת שבת אין איסורו אלא מדרבנן, דכיון דלא ניחא ליה הוה ליה כמלאכה שאינה צריכה לגופה שאינה אסורה לרבי שמעון אלא מדרבנן. ובשאר איסורי תורה הוא מן התורה. וראה בילקוט יוסף שבת כרך ה', מה שכתבנו בזה. ועל כל פנים שאני סגירת תיבה דהוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה, שאינו אלא מדרבנן. ודו"ק.]

איסור תורה, אלא דרבנן, דהנה איסור פסיק רישיה דניחא ליה בשבת הוא מן התורה, כלשון הרמב"ם (פרק א' מהלכות שבת הלכה ו') "חייב". דפסיק רישיה גורם שהמעשה יהיה בגדר מלאכת מחשבת. ועיין תוס' שבת (מא:) ויומא (לה:) וסנהדרין (פה:). אולם פסיק רישיה דלא ניחא ליה, יש אומרים דמותר לכתחלה אף באיסור תורה, וכן דעת הערוך (ע' פסק). וראה בתוס' (שבת קג. ד"ה לא צריכא), ויומא (לה. ד"ה הני מילי), וכתובות (ו. ד"ה האי). וברמב"ן (שבת קיא.). ודעת

הרבה דינים כתב מרן בש"ע ולא נמצא להם זכר ורמז כלל בב"י

המעלות לשלמה (דף צט ע"א). ובשו"ת יביע אומר חלק ח' (סימן יא אות מב), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ה (חלק אורח חיים סימן קיב אות ה), ובשו"ת ויצבור יוסף שוארץ (סימן נו אות ח). ובשו"ת כנף רננה (סוף סימן פב), ובשדי חמד (מערכת חנוכה סוף אות כ). ובשו"ת שואל ונשאל ח"ה (חלק אורח חיים סי' קיב אות ה), ע"ש.

(מו) כן כתב בשו"ת גנת ורדים (חלק אבן העזר כלל ד סימן ל) וז"ל: ואף על פי שאין מזה רמז בבית יוסף ^{אוצר החכמה} כלל, אין זה מן הפלא, שהרבה דינים כתב מרן בשלחן ערוך ולא נמצא להם זכר ורמז כלל בבית יוסף, לפי שאחר שחיבר מרן ספר הבית יוסף ראה איזה סברא בספרים וכתבה בשלחן ערוך. ודבר זה למדנו מדברי המהריק"ש. עכ"ל. ועיין עוד בספר

פעמים שמרן חזר בו בש"ע ממה שכתב בבית יוסף

אחת, ובשלחן ערוך חזר בו ונטה לסברא האחרת, ואנו אין לנו אלא דבריו שבשלחן ערוך. ע"ש. וראה בשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק אור"ח סימן כז אות ב), וחלק ו' (חלק אור"ח סימן טז אות ג), וחלק יו"ד (סימן ה אות ב). וראה עוד מ"ש בזה בהערות על ברכי יוסף אורח חיים סימן קא הערה ג.

ועיין בבית יוסף יורה דעה (סימן סט) גבי בשר שנמלח בלא הדחה קמייטא, שיש להתיר בהפסד מרובה ובערב שבת או לכבוד אורחים. ואילו בשלחן ערוך מרן כתב הדין בסתם ויש, וכתבו האחרונים שדעתו כהסתם לגמרי. והיינו דהדר ביה ממה שכתב להחמיר בבית יוסף. וכן לגבי דין

(מז) כן כתב מרן החיד"א במחזיק ברכה (יורה דעה סימן מז סק"ד), ואחשבה לדעת דאף על גב שמדברי מרן בבית יוסף משמע דלא כמ"ש בש"ע, אמת אגיד שכאשר עסקתי בכמה ענינים נסבר לבי בקרבי, שאפשר שמרן בעשותו ה"ש רוח על פניו יהלוך ברוח משפט, והדר מר משמעתיה אשר השמיענו בבית יוסף ובמשנה אחרונה ס"ל בפנים אחרות, ולפיהן ישיב מ"ש בש"ע, והקרוב אלי שבבדק הבית ביאר הכל, אלא שהן בעון אבדורי אבדור ונאבדו כמה קונטריסים מכתבי הקדש של בדק הבית. ע"כ. וע"ע בשו"ת רב פעלים ח"ב (חלק אורח חיים סימן מג) שכתב, וידוע שבכמה מקומות המצא ימצא שדעת מרן בבית יוסף נוטה לסברא